

Motivacija studenata za volontiranje

Đuksi, Ana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:031735>

Rights / Prava: [Attribution-ShareAlike 3.0 Unported](#)/[Imenovanje-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-13**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Ana Đuksi

MOTIVACIJA STUDENATA ZA VOLONTIRANJE

Diplomski rad

Zagreb, veljača, 2021.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA UČITELJSKE STUDIJE**

Ana Đuksi

MOTIVACIJA STUDENATA ZA VOLONTIRANJE

Diplomski rad

Mentor rada:

Prof.dr.sc. Majda Rijavec

Zagreb, veljača, 2021.

Sažetak

Definicija volontiranja određuje ga kao slobodno vrijeme koje pojedinac dobrovoljno ulaže u neplaćeni koristan rad. U odnosu na ostale države u Hrvatskoj volontira relativno mali broj studenata. Cilj ovog istraživanja bio je utvrditi motive studenata za volontiranje te osjećaje koje vežu uz volontiranje, kao i razloge zbog kojih se studenti ne uključuju u volontiranje. Istraživanje je provedeno na 79 studenata raznih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od 79 ispitanika, njih 67 je odgovorilo da su volontirali ili volontiraju, a njih 12 da nikad nisu volontirali. Studenti su ispunjavali anketu koja se odnosila na područja volontiranja, motive za volontiranje i osjećaje vezane za volontiranje. Većina studenata volontira zbog želje za pomaganjem i samoispunjenja, a najviše se boje neuspjeha. Najveći problem im je nedostatak slobodnog vremena te neinformiranost. Valjanom organizacijom oko pokretanja volonterskih akcija moguće je prilagoditi se volonterima te im izaći ususret kada im je to potrebno.

Ključne riječi: motivi za volontiranje, osjećaji vezani uz volontiranje, studenti, uzroci ne volontiranja, volontiranje

Summary

The definition of volunteering defines it as free time that an individual voluntarily invests in unpaid useful work. Compared to other countries, a relatively small number of students volunteer in Croatia. The aim of this research was to determine the motives of students for volunteering and the feelings associated with volunteering, as well as the reasons why students do not get involved in volunteering. The research was conducted on 79 students from various faculties of the University of Zagreb. Of the 79 respondents, 67 said they had volunteered or were volunteering, and 12 said they had never volunteered. Students completed a survey related to the areas of volunteering, motivations for volunteering, and feelings related to volunteering. Most students volunteer out of a desire to help and self-fulfillment, and are most afraid of failure. Their biggest problem is lack of free time and lack of information. With a good organization around the launch of volunteer actions, it is possible to adapt to volunteers and meet them when they need it.

Keywords: volunteering motives, feelings related to volunteering, students, causes of not volunteering, volunteering

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. ŠTO JE VOLONTIRANJE	1
1.1.1. Pojam i definicija volontiranja	1
1.1.2. Povijest volontiranja	2
1.1.3. Povijest volontiranja u Hrvatskoj	3
1.2. TKO VOLONTIRA.....	3
1.2.1. Dob	3
1.2.2. Spol.....	4
1.2.3. Razina obrazovanja	5
1.2.4. Područje obrazovanja	6
1.3. VOLONTIRANJE MLADIH.....	6
1.4. POSLJEDICE VOLONTIRANJA	8
1.4.1. Fizičko i psihičko zdravlje.....	8
1.4.2. Inkluzija.....	9
1.4.3. Razvoj vještina i karijere	10
1.4.4. Socijalni kapital	11
1.5. MOTIVACIJA ZA VOLONTIRANJE	12
1.5.1. Intrinzična motivacija.....	12
1.5.2. Ekstrinzična motivacija	13
1.5.3. Zašto ljudi volontiraju	14
1.5.4. Zašto ljudi ne volontiraju.....	15
1.5.5. Motivacija mladih za volontiranje.....	16
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	20
2.1. Cilj istraživanja.....	20
2.2. Metoda.....	20
2.3. Sudionici istraživanja	20
2.4. Postupak	20
3. REZULTATI.....	21
4. RASPRAVA.....	32
5. ZAKLJUČAK	34

1. UVOD

Volontiranje je, prije svega, dobrovoljno izdvajanje slobodnog vremena kako bi se nekome pružila pomoć, a volonteri su ti koji su akteri u aktivnostima. Svatko svoje slobodno vrijeme nastoji utrošiti na ono što stvara ugodu, ali i korist, neovisno o dobi, spolu ili pak nečem trećem. Nesumnjivo možemo i volontiranje opisati kao ugodno i korisno. Svjesni važnosti volontiranja, mnogi istraživači ispitivali su volontiranje mladih. Mladi ljudi nalaze se u razdoblju u kojem su na vrhuncu napona snage, motivi su ti koji ih pokreću, a mnogima je važno postaviti prioritete kako bi svoju mladost iskoristili što produktivnije. Dosadašnja istraživanja pokazuju kako su studenti skupina koja je jako zastupljena u volonterskim aktivnostima, ali među njima postoje i razlike. Tako na primjer, studenti tehničkih fakulteta najmanje volontiraju, a najviše volontiraju oni s društvenih i humanističkih fakulteta (Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2013).

U ovome radu razmatraju se osjećaji i motivacija studenata za volontiranje, navode se razlozi zbog čega općenito ljudi volontiraju, ali i sami studenti. Opisane su i moguće posljedice volontiranja te se na kraju navodi i koji su česti razlozi kojima ne volonteri objašnjavaju ne uključivanje u volonterske programe.

1.1. ŠTO JE VOLONTIRANJE

1.1.1. Pojam i definicija volontiranja

Razne definicije volontiranja nude nam široki spektar saznanja o samom procesu volontiranja. U literaturi je moguće pronaći različite definicije, od definicija iz brošura volonterskih centara do volontiranja utvrđenog zakonom. U suštini sve definicije sadrže pojam aktivnosti koju obavlja neka osoba – volonter; dobrovoljno i dobronamjerno. Begović navodi kako je riječ volontiranje poteklo od latinske imenice *voluntas* što znači volja, želja, namjera, slobodna volja (Begović, 2006). Volontiranje je neprofitna i neplaćena aktivnost kojom pojedinci/ke doprinose dobiti zajednice ili cijelog društva, a koja se javlja u raznim oblicima te uključuje lokalne i općenarodne volonterske pothvate (Brošura o volonterizmu, Volonterski centar Zagreb, 2001). Gotovo se uvijek u definiranju volonterstva naglašava njegova bit prosocijalnog djelovanja. Wilson navodi kako je volontiranje dobrovoljno djelovanje ljudi, no dodaje da oni daruju svoje vrijeme. Tim izdvajanjem vremena potrebitima unose nove sadržaje i vrijednosti u živote, a pritom ne očekuju materijalnu korist (Wilson, 2000). Juzbašić i Vukasović Hlupić definiraju volonterstvo kao dugoročno, planirano i prosocijalno ponašanje za dobit stranaca te da se javlja u organiziranom okruženju. U samoj definiciji razlikuju

neformalno i formalno volontiranje (Juzbašić i Vukasović Hlupić, 2015; prema Penner, 2002). 2013. u Narodnim novinama – službenom listu Republike Hrvatske, objavljena je definicija koja se nalazi unutar Zakona o volontiranju. „Volontiranjem se, u smislu ovoga Zakona, smatra dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno.” (Zakon o volonterstvu NN 58/2007 (NN 22/2013).

1.1.2. Povijest volontiranja

Ne možemo točno odrediti korijene volontiranja s obzirom da se volontiranjem smatra i pomoć u okolini; obitelji, prijateljima, lokalnoj zajednici koji su zasigurno bili zastupljeni od pojave čovječanstva. Moguće ga je poistovjetiti s religijskim ideologijama u kojima se često govori o pomoći. Kršćanstvo je upravo to koje je djelovalo u zapadnoj Europi te spominje „pomoć bližnjemu” kao jednu od glavnih vrijednosti. Mnoge su se akcije pokretale pod okriljem Crkve, osnivali su ih svećenički redovi i redovi časnih sestara. Osim Crkve, takvu su ideju o pomoći imala i mnoga ne crkvena udruženja kao što su humanitarna društva, ženska društva, zaklade i slične organizacije. Razlozi tadašnjeg ne razvoja volonterstva usko su povezani sa životnim uvjetima ljudi i njihovom demografskom slikom. Sam život ljudi odvijao se u različitim uvjetima, na drugačije načine, a većina ih je još tada živjela u zatvorenim kućanstvima koja su strepila od posljedica povijesti uzrokovanih ratovima. Sama činjenica da je u 20. stoljeću ljudska populacija dostigla dvostruko veći broj stanovništva nego u 19. stoljeću, dovodi do zaključaka da je bio veći broj potrebitih, ali i veći broj onih koji su svoju volju i vrijeme usmjerili k potrebitima. Kroz vrijeme, volonterstvo se oblikovalo, nekada poticalo, nekada zapostavljalo, ali svoj procvat je ipak doživjelo. Drugom polovicom 20. stoljeća dobilo je svoj zamah samim razvojem civilnog društva. Osim porasta broja populacije, veliki faktor u Europi su bili ratovi koji su se vodili. Ne samo da su se ti ratovi vodili nego su vodili i ljude kroz život, oblikovali im i obilježavali živote. Na veliku žalost najčešće su posljedice bile tragične, a pomoć drugih je ponekad značila pitanje života i smrti.

U takvim situacijama u ljudima se rađala potreba za pomoći drugome, suosjećanje ili pak žaljenje. Iz toga su proizlazili programi koji su se odnosili na rekonstrukciju porušenih područja i njihovu obnovu. Javlja se i potreba za uključivanje volontera u socijalni rad kojim se pomagalo potrebitima, slabijeg materijalnog ili zdravstvenog stanja. Tih godina UNESCO doživljava svoj

rast te postaje krovna organizacija svih volonterskih udruga. Želja za pomoći postaje sve jača i obilježava sam početak novog tisućljeća. Već 2000. Ujedinjeni Narodi donose *Millennium Development Goals*, dokument u kojemu je jasno definirano protiv čega kreću u borbu – siromaštvo, glad, bolest, nepismenost, uništavanje okoliša i diskriminacija žena. (Begović, 2000).

1.1.3. Povijest volontiranja u Hrvatskoj

Kroz povijest, od pojave volontiranja kao neformalnog oblika, sve do 20. stoljeća, Hrvatska je pratila trendove. U okviru Katoličke Crkve osnivala su se društva koja su si zadala za zadatak biti društveno korisnim tamo gdje treba. Poslije drugog svjetskog rata volonterski rad očitovao se kroz radne akcije koje su služile su za obnove raznih objekata, infrastrukture i sličnog. Kako bi privukle volontere, često su bile natjecateljskog duha u kojim bi se mnogi ostvarivali. U novije vrijeme u suvremenoj Hrvatskoj dolazi do rasta civilnog društva, a upravo je to civilno društvo razlog zbog kojega se podiže svijest i aktivnost u volonterstvu. Početkom 21. stoljeća osnovan je Nacionalni odbor za razvoj volonterstva kojemu je zadatak promovirati volonterstvo i provoditi ga. Godine 2001. započeta je izrada nacrtu Zakona o volonterstvu te je 2007. Zakon i usvojen. Već spomenut u ovome radu, Zakon je svoje promjene doživio 2013. godine te se smatra zadnjom verzijom kao i definicija volontiranja u Hrvatskoj definirana u njemu.

1.2. TKO VOLONTIRA

1.2.1. Dob

Svaki znanstveni rad koji spominje dob volontera ističe kako je volonterstvo najzastupljenije kod ljudi srednje životne dobi. Svaki čovjek prolazi svoj životni ciklus kojemu se prilagođava najbolje kako zna i može. Najveća mogućnost volontiranja je dob kada se čovjek pronade u praznini između svoje mladosti i mladosti svoje djece. Ustaljen posao i djeca školske dobi (Gray, Khoo i Reimondos, 2012) ili pak djeca koja se osamostaljuju i napuštaju roditelje. Pološki Vokić, Marić i Horvat naglašavaju kako ljudi srednje dobi imaju manje životnih obaveza, a još uvijek dovoljno životne energije te im se javlja potreba za doprinosom društvu

(Pološki Vokić, Horvat i Marić, 2013; prema Wilson, 2000) te takozvani sindrom praznog gnijezda. No nije samo osamljenost ta koja potiče ljude srednje životne dobi na volontiranje, to može biti i stabilan život. Srednja životna dob je najstabilniji dio života (Wilson i Musick, 2008). Zbog raznih životnih okolnosti često se višak vremena pronalazi i u starijoj životnoj dobi. Stariji počinju osjećati jaz između generacija, njihovi mladi su okupirani svojim problemima i životima te je zbog toga zastupljena aktivnost volontiranja kod umirovljenih osoba, ukoliko ih ne sprječavaju zdravstveni problemi i ukoliko su još društveno aktivni i voljni sudjelovati (Wilson, 2000). Zanimljivi su rezultati raznih istraživanja, koja dokazuju kako mladi volontiraju manje od starijih. Važan faktor u mladoj dobi čine i brze promjene koje se događaju; završetak školovanja, pronalazak posla, osnivanje obitelji i slično. Normalno je za očekivati da će u tom razdoblju ljudi biti manje zainteresirani za volonterski rad (Gray, Khoo i Reimondos, 2012). Begović to dokazuje svojim navodom kako je potrebno programe volontiranja prilagoditi dobi volontera ili pak obiteljskom volontiranju. (Begović, 2006). Obiteljsko volontiranje jedan je od načina smislenog provođenja vremena osoba unutar jedne obitelji koji može obuhvaćati različite životne dobi, odnosno više generacija. Osim toga, Friedman i Roehlkepartain iznose kako obiteljsko volontiranje može mijenjati stavove ljudi o mogućnosti mijenjanja svijeta (Friedman i Roehlkepartain, 2010). Okun i Schultz su dokazali da dob značajno utječe na motivaciju i samu razinu motivacije. Odnosno, smatraju da dob može biti negativan prediktor jer utječe na promjenu motiva vezanih za volontiranje (Okun i Schultz, 2003).

1.2.2. Spol

Oduvijek se ženske osobe smatraju brižnijima od muških osoba ili barem dopuštaju da se njihova brižnost ističe. Baron-Cohen se bavio usporedbom mozga ženske i muške osobe. Govori o tome kako je ženski mozak organiziran za empatiju, dok je muški organiziran za razumijevanje i izgradnju sustava (Baron-Cohen, 2005). S obzirom na to možemo i potvrditi kako su žene više zainteresirane za druge ljude, dok su muškarci zainteresirani za stvari (Wymer i Samu, 2002). Zaključno je da će to dovesti do većeg broja ženskih volontera. Pološki Vokić, Marić i Horvat ističu kako je najviše istraživanja to i potvrdilo. Zbog raznih obilježja kao što su biološka, psihološka i radna, žene su sklonije volontiranju od muškaraca. Naglašava se kako žene osjećaju zaduženje u zajednici te sudjelovanjem u istoj doprinose društvenom i ekonomskom boljitku društva (Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2013). Zbog stalne potrage za sigurnosti i "toplom" zajednicom, žene su počele i umanjivati svoj doprinos u nekim

slučajevima. Smatraju ga ženskim poslom te ga na taj način i omalovažavaju (Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2013). U slučaju promatranja mjesta volontiranja ovisno o spolu, nailazimo na slične podatke u istraživanjima. Žene osjećaju brižnost za, već prije spomenutu, zajednicu i druga ljudska bića te volontiraju najviše za ustanove s djecom i vjerske zajednice. Muškarci osjećaju potrebu za doprinos lokalnoj zajednici, sportskom svijetu, ali i političkom. (Ledić, 2007).

1.2.3. Razina obrazovanja

Ledić je dokazala da je razina stručne spreme povezana s volontiranjem (Ledić, 2007). Ispitanici visoke stručne spreme vjeruju da volonteri nisu ljudi koji imaju višak slobodnog vremena i da zbog toga volontiraju. Upravo suprotno su tvrdili ispitanici sa niskom stručnom spremom (Ledić, 2007). Uz stav o slobodnom vremenu, volontere sa niskom stručnom spremom nisu potaknuli motivi kao one sa srednjom i visokom stručnom spremom – motivacija zbog vrijednosti, stjecanja znanja i samo unaprjeđenja koje znanstvenici Instituta Ivo Pilar ističu u svome istraživanju (Franc, Maričić i Šakić, 2007). Ledić dokazuje da se obrazovanje ističe kao obilježje koje pokazuje najviše razlika u stavovima volontera (Ledić, 2007). Ono se povezuje sa samim očekivanjima od volonterstva i navikama koje su do tada usvojene. Wilson i Musick smatraju da se visoko obrazovani bolje snalaze, bolje mogu organizirati sebe i druge te da su svjesni potreba u društvu (Wilson i Musick, 1997). Visoko obrazovani na svoje postojeće sposobnosti mogu samo nadograđivati nove, a tome će biti priviknuti s obzirom na već usvojeni način rada i vrline. Volonterski rad će doživjeti kao nova iskustva učenja, usavršavanje znanja, vještina i sposobnosti (Juzbašić i Vukasović Hlupić, 2015). Još jedno istraživanje dokazalo je da su razina obrazovanja i volonterstvo povezani, ali na drugačiji način. S obzirom na obrazovanje roditelja ispitanika, rezultati su pokazali da djeca roditelja koji imaju višu razinu obrazovanja pokazuju afinitete prema volontiranju te volontiraju. Samostaliji su i više altruistični, dok djeca roditelja sa srednjom i niskom stručnom spremom smatraju da su radne vrijednosti važnije jer se ne osjećaju socijalno sigurnima te im često nedostaje povjerenje u druge. Upravo želja za radom uz altruizam i želju za doprinos zajednici čini sve potrebno za daljnje sudjelovanje u volonterstvu. Pojedinaac treba shvatiti da će radom osjećati realizaciju svojih potencijala tek kada prihvati da se svojim *Ja* nalazi unutar kolektiva koji se naziva *Mi* (Miliša, 2008). Često se volonterski poslovi odnose na pomoć u fizičkom radu te nije potreban određeni stupanj obrazovanja. U slučaju nedovoljne educiranosti za rad, volonteri prođu tečaj u kojemu im se pokaže što treba raditi, što je i dovoljno (Begović, 2006). Osim što se volonteri

prilagođavaju akcijama ovisno o njihovoj dobi, vidljivo je i da se prilagođavaju onome u čemu su donekle stručni. Zbog takvih odabira prioriteta je zabilježen rast volontera u poslovnom sektoru. Volonteri su na razne načine povezali različite struke i društveno koristan rad kako bi doprinijeli boljitku društvene zajednice.

1.2.4. Područje obrazovanja

Begović navodi kako su se u volonterstvu počeli isticati stručnjaci, odnosno ljudi biraju područje u kojemu će volontirati. To se najviše odnosi na poslove marketinga i promidžbi organizacija civilnog društva, izrade poslovnih planova, edukacije ili savjetovanja i slično, što ne znači da volonteri stručnjaci ne sudjeluju i u drugim akcijama i nisu angažirani u radu volonterske zajednice (Begović, 2007). Ova saznanja upućuju na osobe koje su pretežito ili u potpunosti ekonomske struke. Haski-Leventhal i suradnici u svojem su istraživanju ispitivali studente, a jednu od skupina su činili studenti poslovne ekonomije. Rezultati su pokazali da su studenti poslovne ekonomije bili najmanje uključeni i zainteresirani uz studente inženjerskog usmjerenja (Haski-Leventhal i suradnici, 2008). Ovu tezu su potvrdili Zrinščak i suradnici na području Hrvatske za studente ekonomije i tehničkih znanosti (Zrinščak i suradnici, 2012). Nadovezujući se na Begović i već spomenuto, to ne znači nužno da studenti ekonomije i tehničkih fakulteta neće volontirati uopće ili barem u području svoje struke. Zrinščak i suradnici iznose također kako takvi studenti češće volontiraju za profitne, odnosno poslovne organizacije (Zrinščak i suradnici, 2012). Njima srodni su studenti inženjerskog usmjerenja koji su pokazali tendenciju za visokom razinom materijalizma i konzervatizma te istovremeno smanjenom zainteresiranošću za šire društvene potrebe (Haski-Leventhal i suradnici, 2008). Istovremeno su potvrdili i manju uključenost volontera sa fakulteta društvenih znanosti za koje su očekivali da će u većoj mjeri volontirati. Najviše uključenima su se pokazali studenti humanističkih znanosti (Haski-Leventhal i suradnici, 2008).

1.3. VOLONTIRANJE MLADIH

Mladima se smatraju osobe tinejdžerske dobi, u dvadesetim godinama i ranim tridesetima. U prethodnom poglavlju je već spomenuto kako se mladi nalaze u razdoblju života punog promjena od značajne važnosti. Zbog toga je njihova zastupljenost u volonterskom radu manja nego kod starijih osoba, no nije zanemariva. Mladi su puni energije koja je vrlo važna u takvim aktivnostima. Uz energičnost, česta je pojava inata koji se rađa kada ih smeta nepravda.

Nepravda je najveći neprijatelj mladima koji im može pobuditi poriv na rješavanje nepravde, ali je mogući i inat koji se rađa u negativnom smislu – koji ih može sputavati u njihovom dobrovoljnom radu.

Zrinščak i suradnici su 2006. godine proveli istraživanje na 9 fakulteta u Zagrebu koje u kojem su sudjelovali studenti društvenih znanosti, humanističkih znanosti, prirodnih znanosti, tehničkih znanosti i ekonomije. Autori su rezultate usporedili sa još 13 zemalja, vrlo različitih geografskih, političkih, povijesnih i demografskih obilježja. Usporedba ih je dovela do rezultata da uz Japan, Hrvatska ima najniži udio studenata volontera u odnosu na ostale ispitane države (Zrinščak i suradnici, 2012). Pološki Vokić, Marić i Horvat proveli su slično istraživanje. U svome radu su postavili tri hipoteze, a jedna od njih se odnosila na povezanost motivacije i područja studiranja. Autori su došli do zaključka da je razina zainteresiranosti mladih za volontiranje toliko niska da bi nalazi istraživanja trebali biti zanimljivi ne samo znanstvenicima, već i kreatorima socijalnih politika, ali i svima koji žele sudjelovati u boljitku društva. Smatraju da je potrebno potaknuti mlade da se više aktivno uključe u rješavanje problema šire društvene zajednice i volonterske aktivnosti. Apeliraju na ljude koji rade s mladima, koji ih obrazuju te imaju ih priliku usmjeravati (Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2013). Miliša iznosi da je mladima sve više dosadno, a imaju i sve manje ambicija. Ponestaje obaveza i organizacije oko kojih bi se aktivirali u svojem slobodnom vremenu. Većina sredina koje imaju nekakav oblik organizacije za mlade nastale su zbog nevladinih organizacija te zbog volje i angažiranosti nekoliko pojedinaca kojima je stalo do lokalnog mladog stanovništva. Iako mladi u Hrvatskoj imaju svijest o važnosti sudjelovanja u izvanškolskim aktivnostima, nisu zainteresirani za dodatni volonterski rad unutar lokalnih centara ili klubova. Svjesni su svojeg nesadržajnog vremena i prihvaćaju situaciju kao takvu kakva jest bez ambicije za promjenom. Mladi su uglavnom zaokupljeni društvom, izlascima i medijima tijekom svojeg slobodnog vremena (Miliša, 2008). Problem je nastao u tome što je granica postala veoma tanka između druženja s prijateljima; razvijanja socijalnih vještina i fiktivnog druženja uz prisutnost digitalnih uređaja. Odnosno, kako ga Miliša naziva – dokoličarenja. Dokoličarenje je postao trend "druženja" i opuštanja mladih. Miliša je u svome radu citirao njemačkog autora T. Berharda koji smatra da se čovjek boji samostalno kreirati svoje slobodno vrijeme. Smatra da je čovjek izmanipuliran u svojem radnom vremenu te da nema svoj izbor za vrijeme slobodnog vremena (Miliša, 2008).

Iako je volonterstvo općenito važno zbog izgradnje civilnog društva i unaprjeđivanja lokalne zajednice, ono je posebice važno među studentima (Haski-Leventhal i suradnici, 2008). Studenti se smatraju budućom kralježnicom društva. Kako objašnjavaju, aktivnost studenata

volontera važna je za održivost civilnog društva jer su upravo oni budući vođe. Oni će uskoro doći u situacije kada će trebati preuzeti istaknute pozicije kao uspješni ljudi raznih struka, a ujedno i akademski obrazovani građani koji će imati punopravno članstvo u društvu (Haski-Leventhal i suradnici, 2008). Ipak, civilno društvo nije jamstvo za kvalitetno volontiranje. Primjer je upravo stanje u državi; 2006. godine je u Hrvatskoj registrirano skoro 30.000 udruga ili organizacija. U Zapadnoj Europi zadnjih dva desetljeća pojačana je svijest o neaktivnim mladim ljudima koji svoje vrijeme troše u nekorisne svrhe. Stvorena je inicijativa za pokretanjem informativnih centara za mlade, agencije za mlade i slično. U Hrvatskoj je broj takvih centara neznatan ili ih uopće nema, sve je ostalo na već spomenutom civilnom društvu i njihovom angažmanu. Francuski model MJC se pokazao uspješnim. Dolazi od riječi *Maison des jeunes et de la culture*, odnosno Kuća za mladež i kulturu. U Francuskoj je došlo do procvata takvih kuća zbog otpora uličnom načinu života. Odgoj kod kuće i u školi se nije pokazao dovoljnim za samostalno organiziranje vremena. Istraživanja su pokazala da takav način života pritišće u mladim ljudima razvoj vještina i kreativnost općenito, a pogotovo u slobodnom vremenu. Razvojem koncepta kuća za mlade, moglo bi im se osigurati stjecanje pravog značenja slobode i odgovornosti (Miliša, 2008).

1.4. POSLJEDICE VOLONTIRANJA

1.4.1. Fizičko i psihičko zdravlje

Volontiranje uzrokuje razne posljedice, a za očekivati je da su neke od njih zdravstvene prirode. Ukoliko je riječ o fizičkim aktivnostima pri volontiranju ono će utjecati na fizičko zdravlje. To se posebno ističe kod volontera umirovljenika kojima je to česti način održavanja fizičke spremnosti i kondicije. Rusac i Dujmović iznose kako je takvo održavanje fizičkog zdravlja važno za suočavanje s raznim zahtjevima umirovljenja te će biti i lakše kao prelazak u potpuno samo umirovljenje (Rusac i Dujmović, 2014). Navode i kako je uglavnom umirovljenje uzrok za početak volontiranja jer se iznenada javlja višak slobodnog vremena koji treba organizirati. U njihovom slobodnom vremenu nedostaju im aktivnosti ukoliko su navikli na to u svom radnom životu. Razne studije su pokazale da takav oblik aktivnosti utječe pozitivno na zdravlje kod ljudi starije životne dobi, smanjuje brzinu fizičkog propadanja te ne gube lako snagu kao ispitanici koji ne volontiraju. No nije samo važno fizičko zdravlje već je to i mentalno zdravlje. U mnogim istraživanjima je dokazano da volontiranje pozitivno utječe na mentalno zdravlje te produljuje sam životni vijek u nekim slučajevima. Umirovljenici se

osjećaju korisnije u društvu, održavaju socijalne kontakte s drugima te ih volontiranje često okupira u slučajevima koje bi inače teže podnijeli. Česti faktori u toj dobi su gubitak supružnika ili poznanika i/ili udaljavanje s mlađim članovima obitelji zbog vlastitih obaveza. Li i Ferraro navode da starijim osobama volonterski rad može pomoći u ispunjenju i pridavanju vrijednosti svojim iskustvima i stavovima koje su stekli kroz život. Upravo u akcijama volontiranja njihovi stavovi i iskustva dolaze do izražaja te koriste društvenom radu (Li i Ferraro, 2005). Nisu samo umirovljenici ti na koje utječe takva vrsta aktivnosti, uz njih je zastupljen i veliki broj adolescenata koji se nalaze u razdoblju života kada je socijalna prihvaćenost u društvu od velike važnosti; stvaraju se nova prijateljstva i stavovi koji ih oblikuju u ljude kakvi će kasnije i postati. Wilson iznosi kako je socijalna integracija ta koja dovodi do pozitivnih učinaka na mentalno zdravlje. Povećava se samopouzdanje i samopoštovanje na kojem se utemeljuje općenito zadovoljstvo životom. Osnružuje um čovjeka te vjeru u boljega sebe koji može doprinijeti svijetu i činiti promjene (Wilson, 2000). Ledić navodi u analizi svojeg istraživanja kako je prosjek odgovora ispitanika jako visok na ljestvici kod tvrdnje *Ako volontiram, dobro se osjećam*. Neki od ispitanika su dodali u anketama pozitivne komentare u kojima iznose kako su dobili osjećaj zadovoljstva koji znatno utječe na njihovo mentalno zdravlje (Ledić, 2007).

1.4.2. Inkluzija

U samoj definiciji volonterstva u Zakonu o volonterstvu naglašeno je kako ono dovodi do poboljšanja kvalitete života, ali i do razvoja više humanog i ravnopravnog demokratskog društva. To bi značilo da se odnosi na svaku osobu pojedinačno i jednako; kako na volontere tako i na one za koje se volontira. Angažiranost u društvenim institucijama koje rade s djecom s teškoćama u razvoju je također uvrštena u volonterski rad. Inkluzija svakog djeteta duboko je prihvaćena u odgojno-obrazovni sustav te je sve učestalija potreba za volonterima koji pomažu u školama djeci s teškoćama u razvoju. Inkluzija je postala naglašena u svim razdobljima obrazovanja, a CSIE naglašava kako je takvo obrazovanje postalo ljudsko pravo. Njime se razvija socijalna senzibilnost te kvalitetnije obrazovanje (Zrno, 2012). Volonteri su ti koji se zalažu za to, te sami krajnji cilj inkluzije, a to je zaustavljanje svakog oblika diskriminacije i poticanje socijalne kohezivnosti. Kohezivnost koja nastaje između volontera i takvog djeteta pruža djetetu osjećaj pripadnosti zajednici, oblikuje mu osobnost te izgrađuje samopoštovanje. Statistika pokazuje da većinu studenata volontera čine absolventi s nastavničkih fakulteta koji imaju i potrebne pedagoške kompetencije koje se mogu također povezati s motivima boljitka u karijeri, ali i intrinzičnim motivima koji će se u kasnijem tekstu spominjati. Inkluzija nije samo

prisutna za štíćenike volontiranja već i za same volontere. Kako se socijalna kohezivnost javlja na već spomenuti način, javlja se i u raznim volonterskim akcijama koje uključuju više ljudi. Često i sami volonteri imaju osjećaj neprihvaćenosti u društvu ili im se javlja anksioznost u kontaktu s drugim ljudima. Njihova objašnjenja o motivima često započinju sa željama za prijateljstvima, željom da budu dio nečega i da u tome budu prihvaćeni (Holdsworth, 2010).

1.4.3. Razvoj vještina i karijere

Kada je u pitanju povezanost volonterstva i karijere oni koji su krenuli s tim motivom očekivali bi konkretne i brze rezultate što bi ih nerijetko dovelo do brzog pada entuzijazma i volje za volonterskim radom. Između te dvije stavke nalazi se važna poveznica, a to je razvoj vještina. Pojedinci se suočavaju sa problemima današnjice koji za sobom nose i čestu nezaposlenost. Smatraju da se od njih očekuje nešto što se ne bi trebalo očekivati, odnosno u zapošljavanju ih često sprječava nedostatak vještina. Nisu dovoljno konkurentni na tržištu, a svoje rješenje vide jedino u čekanju i dokoličarenju. Nešto manji broj ih smatra i da je bolje svoje vrijeme provoditi u radu na crno te si samim time sprječavaju put na tržište rada. Miliša iznosi kako su sve zastupljeniji fenomeni mladeži zazor od radnih obaveza i apsentizam (Miliša, 2008). Najčešći argument koji iznose protiv volontiranja je nedostatak financijskih sredstava koji ih mentalno sprječava da svoje slobodno vrijeme odvajaju za "besplatan" rad. Takvi pojedinci nisu zapravo informirani, nedostatak informacija o volonterstvu jedan je od razloga za nemogućnost napredovanja. Civilno društvo radi na tome da se ljudi posebno posvete promišljanju o mogućnostima volontiranja te shvate da je to jedan od načina korisnog iskorištavanja slobodnog vremena odnosno stjecanja vrijednih vještina, vještina koje im otvaraju nova vrata u poslovni svijet i na tržište rada. Veliku ulogu u pokretanju ne volontera bi mogla preuzeti i poduzeća kojim volonteri mogu biti korisni. No kao što je već spomenuto, oni koji su motivirani takvim ekstrinzičnim čimbenicima i koji očekuju brzi napredak najčešće brzo i gube elan u radu. S druge strane poslovni sektor može utjecati na volonterstvo tako da potiče svoje zaposlenike u tome kao što neke struke uobičajaju. Ambicija većine centara i organizacija je utjecati na djecu i mlade tako da im daju već tada prilike za razvoj vještina i stjecanje novih znanja, a kasnije i mogućnost lakšeg zaposlenja.

1.4.4. *Socijalni kapital*

Kroz volontiranje stječe se, uz sve spomenuto i socijalni kapital koji je vrlo povezan uzajamno sa već spomenutim posljedicama, odnosno objedinjuje ih. Već spomenuta socijalna kohezivnost osvještava važnosti inkluzije potrebitih u društvo te dovodi do socijalnog kapitala. Wilson se nadovezuje na Durkheimovu analizu socijalne integracije i samoubojstva te iznosi da socijalna integracija zasigurno ima pozitivne posljedice na zdravlje i blagostanje pojedinca. Smatra da takav društveni angažman kao što je volontiranje pruža također i socijalnu potporu koja štiti ljude od neizvjesnog i depresivnog života (Wilson, 2000). Prijateljstva utječu pozitivno na mentalno zdravlje čovjeka, a prijateljstva koja steknemo mogu nam pomoći u ostvarivanju karijere. Kroz svaku vrstu volontiranja pronalaze se nova poznanstva te širi mreža prijateljstava. Takva mreža otvara nove prilike za još više volontiranja, a dokazano je kako je mreža volontera čvršća upoznavanjem licem u lice. Društvene veze učvršćuju povjerenje ljudi te utječu na njihove stavove i razmišljanja općenito (Wilson, 2000). One su posebno važne u razdoblju adolescencije kada je pojedincima društvo važno u životu. Ne samo da im znači ispunjenje vremena, već i pozitivno utječe na psihičko stanje. Pronalaze prijatelje kojima se mogu povjeriti, s kojima se mogu družiti te prolaziti kroz razne promjene koje se događaju u tom razdoblju života. Prijatelji koje steknu tada ih nesvjesno usmjeravaju na biranje onoga u životu što bi htjeli ili ne. Adolescenti osvještavaju s godinama kakve su osobe sve upoznali, s kime se žele družiti, a s kime ne. Slušaju tuđe životne priče, iskustva i stavove koje ih vode na promišljanje o samome sebi. Samim time se obogaćuju za nova iskustva koja mogu uzrokovati pozitivne, ali i negativne posljedice. Kako stare, adolescenti se oblikuju u ljude srednje životne dobi koji su iskustvima utvrdili svoje stavove i nastavljaju živjeti kako su si pripremili živote. Sve do starije životne dobi kada se ponovno javlja potreba za društvom, kada se javlja iznenadna dosada i želja za nečim novim i nedoživljenim. Osobe starije životne dobi su upravo one koje obogaćuju društvo i sudionike socijalnim kapitalom. Oni pridonose svojim iskustvima koje su stekli kroz život te razumije tuđe probleme, a svoje vještine pokušavaju uklopiti u pozitivne učinke. Takve osobe su dostupnije za volontiranje od mlađih, povjerljivije su u poslu jer i same imaju višak slobodnog vremena i sakupljenih iskustava o odanosti zajednici. Rusac i Dujmović iznose da je većina studija dokazala da se ljudi starije životne dobi integriraju u društvo te stvaraju prijateljstva s volonterima, ali i s onima za koje se volontira. Samim time se manje socijalno isključuju i održavaju društveni život poželjan za njihovo psihičko zdravlje (Rusac i Dujmović, 2014).

1.5. MOTIVACIJA ZA VOLONTIRANJE

Wilson navodi kako su socijalni psiholozi uložili mnogo napora kako bi sastavili popis koji usustavljuje motive vezane za volontiranje (Wilson, 2000). Unatoč podijeljenim mišljenjima o motivaciji, većina psihologa spominju motivaciju kao najvažniji čimbenik. Kroz istraživanja napravljene su razne podjele motiva, a najzastupljenija podjela je ipak na intrinzične i ekstrinzične motive, odnosno na altruistične i egoistične motive koji pripadaju dvodimenzionalnoj teoriji (Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2013). Miljković i Jurčec (2013) navode kako je moguće da su ti motivi načini pojedinaca pristupanja k sreći, odnosno uvjerenja u to kako mogu ostvariti svoju ili tuđu sreću. Također navode kako su ove dvije vrste motiviranosti za volonterstvo pozitivno korelirane s angažiranim, smislenim i ugodnim životom. Važno je prije svega odrediti na što su usmjereni ti motivi kako bi ih se moglo razvrstati. Mnogo istraživača se vodilo već postojećim teorijama, no ističe se jedna koju su utemeljili Clary i suradnici, ona koja utemeljuje pretpostavke o teoriji motivacije kojom se većina vodi. Prva pretpostavka je usmjerenje volontera na cilj, u volonterskom radu kako bi ispunili vlastite ideje zamišljene kao ciljeve. Zatim navode kako su ljudi različiti, a kroz iste aktivnosti nose svoje, ali različite razloge od drugih. Isto tako, motivacija za volontiranje može proizlaziti iz više različitih ciljeva te također možda postoji i više motiva ili ciljeva kroz jednu aktivnost. Četvrti razlog koji navode odnosi se na ishode koji koreliraju između mogućnosti volontiranja u okolini s potrebama i ciljevima (Clary i suradnici, 1998). No važno je nadodati da se motivi mogu mijenjati. Moglo bi se reći da motivi volontera u velikoj mjeri ovise o njihovoj dobi. Kao što čovjek proživljava razdoblja u životu tako se s njima javljaju i drugačije želje, mijenjaju se motivi općenito i motivi koji potiču na volontiranje. Isto tako ljudi mijenjaju i svoje interese te se opredjeljuju za različite aktivnosti.

1.5.1. *Intrinzična motivacija*

Intrinzična motivacija ukazuje na unutarnji nagon koji nas potiče da krenemo ili se krećemo dalje u aktivnostima koje radimo, a kada je u pitanju volontiranje – da uživamo u pomaganju drugima (Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2014). Laički rečeno takva motivacija bi se odnosila na ono što pojedinac želi učiniti i spreman je uložiti truda, ali i rizika za to. No ipak postoje i različite teorije iz perspektive psihologa što označava takva motivacija. Rheinberg smatra da se pojam intrinzičan odnosi na puno različitih značenja te da može biti veoma zbunjujući. Iznosi kako je teško odrediti što označava to unutarnje; možda je sama djelatnost,

možda tematika radnje, a možda i osoba. Pita se što je uopće zaslužno za takvu motivaciju te zaključuje da osim samog izazova *hoće li uspjeti ili ne*, dolazi i do *flow doživljaja* (Rheinberg, 2004). Posebnu razinu doživljaja zauzima *flow* za kojeg se može reći da je prateći intrinzičnoj motivaciji. Stanje duboke "unutarnje" motiviranosti za nekom aktivnosti koja ih "proguta" na neodređeno vrijeme. Većina ispitanika je, navodi Rheinberg, to opisala kao ugodnu aktivnost (Rheinberg, 2004). *Flow* se smatra stanjem zanesenosti koje prati neke aktivnosti, ovisno o pojedincu koje. Koje god da aktivnosti to bile, one zahtijevaju potpunu koncentraciju, usmjerenost na to i korištenje sposobnosti i vrlina različitog spektra. Zahvaljujući toj kombinaciji nastaje osjećaj sreće i zadovoljstva koji može učestalošću voditi do smislenog života. Smisleni život, kako navode Miljković i Jurčec, obuhvaća naše sposobnosti i vrline usmjerene k nečemu što je veće od individue. To je nešto u što se daje punog sebe i što vrijedi, a svatko ima svoje omiljeno što mu to predstavlja – obitelj, neki oblik zajednice i druženja, opće dobro i slično. Najčešće takve aktivnosti su čitanje knjige, sviranje instrumenta, poučavanje djeteta ili rješavanje nekog teškog problema (Miljković i Jurčec, 2013). Svakako, pojava *flow* doživljaja moguća je i u akcijama volontiranja koje pokreće intrinzična motivacija. To su trenutci kada volonteri zadovoljavaju svoje unutarnje motive i ne obraćaju pažnju na išta drugo osim volontiranja i davanja sebe najbolje što mogu. Dolaze do spoznaje, već spomenute sreće i zadovoljstva, odnosno do smislenog života koji spominju Miljković i Jurčec.

1.5.2. Ekstrinzična motivacija

Suprotnost od unutarnjih motiva su oni vanjski koji osiguravaju ekstrinzične rezultate, iako pojedinci dok pomažu drugima ne uživaju u tome. Krstinić i Pauković navode kako je ekstrinzična motivacija proizašla iz vanjskih događaja. Takvi događaji potiču osobu ili ju odvrćaju od određenih oblika ponašanja zato što će kao posljedica vjerojatno proizaći kazna ili nagrada (Krstinić i Pauković, 2020). Kazna ili nagrada dolaze u oblicima pozitivnog, ali i negativnog potkrjepljenja. Koja vrsta potkrepljenja će biti poželjna, bit će ovisno o situaciji. Najčešći oblik zbog kojeg nastaje ekstrinzična motivacija je dobivanje nagrade pa tako i u dobrovoljnom radu za koji se odvajava slobodno vrijeme. Granica između ekstrinzične motivacije kod volontiranja i plaćenog rada je vrlo tanka s obzirom da će najčešća nagrada za obavljeni posao biti upravo novac. Obzirom na to da je volontiranje dobrovoljno izdvajanje vremena za rad koji nije plaćen, često su i sudionici volontiranja koji su potaknuti drugim ekstrinzičnim motivima, nedovoljno aktivni kao oni s prisutnom intrinzičnom motivacijom. Pološki Vokić, Marić i Horvat navode kako spomenuti volontiraju instrumentalno, odnosno iz motiva koje

smatraju kao ulaganje u ljudski kapital, proširenje osobnih društvenih mreža te prihvaćenosti u društvu (Pološki Vokić, Marić i Horvat, 2013). Smatraju također da će se time okoristiti u životu na bilo koji način. Ipak, Seabright ističe kako postoje dvije vrste altruističnog, odnosno ekstrinzičnog volontiranja. Prvim se smatra volontiranje za koje se dobiva pomoć zauzvrat, a drugim se smatra prodaja usluga, iako su spremni i pružiti uslugu besplatno ako ih se to traži.

1.5.3. Zašto ljudi volontiraju

Kako je i navedeno u dijelu o povijesti volontiranja, trend volontiranja raste. Sve više ljudi vidi potrebu kako bi svoje slobodno vrijeme iskoristili kroz volonterski rad. Razna istraživanja to i pokazuju u usporedbama kroz godine. U Hrvatskoj, u razdoblju od 2001. do 2006. godine volonterstvo je znatno težilo tome da se usustavi Zakonom, što se 2007. napokon i dogodilo. U tom razdoblju ono je izuzetno promovirano te se radilo na pozitivnijem razmišljanju državljana u našoj državi o volontiranju što je i urodilo plodom (Ledić, 2007). Što ljude motivira za volontiranje ovisi o njima samima, njihovim razmišljanjima, stavovima i vrijednostima.

Želja za pomoć drugima

Najčešći razlog i ono što prvo pada na pamet kada se govori o tome *zašto volontirati* je zato što je nekome potrebna pomoć, te od tuda sve kreće. Kada ne bi bilo potrebitih ne bi se volontiranje kao takvo razvijalo. Osobe koje volontiraju rade to zbog brige za drugoga iz koje istovremeno proizlazi želja za pomoći, a kao krajnji cilj se javlja obostrano/višestrano zadovoljstvo i/ili korist. Briga za drugoga nalazi se u samoj prirodi čovjeka te dokazuje koliko su ljudi altruistični, manje ili više ovisno o njima samima.

Učenje i razumijevanje

Učenje i razumijevanje drugih je nešto što se putem stječe u procesu volontiranja, a mnogima je prvotni motiv koji ih potiče kako bi razumjeli svijet oko sebe, a kasnije stečene ili usavršene vještine i sposobnosti mogli primijeniti praktično na nešto slično.

Razvoj karijere i šanse za zapošljavanje

Ovo je motiv za koji bi se moglo reći da se najviše koncentrira na budućnost, a direktno se povezuje s prethodno spomenutim motivom. Važnost koju pojedinci vide u stjecanju znanja,

vještina i iskustava znače i stjecanje radnog iskustva, ali i upoznavanja osoba koje bi mogle koristiti kao veze do ciljeva u bliže ili daljnje buduće vrijeme.

Društvena funkcija

Društvena funkcija se odnosi na volontere koji svoj rad vide kao prilagodbu okolini. Prilagođavaju se i vode za onime što je napravio netko drugi unutar okoline u kojoj žive i tako razvijaju svoj socijalni život te ga ojačavaju. Pojedinci u volontiranju vide pak i gradnju novih društvenih mreža, slično kao kod prethodno spomenutog motiva, ali u svrhe interakcije i socijalnog razvoja.

Samozaštitna funkcija

Samozaštitna ili protektivna je peta funkcija ove podjele, a proizlazi iz egoističnih razloga. Smatra se da ljudi volontirajući suzbijaju osjećaj krivnje zato što u životu imaju više sreće. Također, kako bi možda otkrili neke svoje probleme, zbog čega se javljaju i kako ih riješiti, ali i zbog bijega od vlastitih problema.

Samorazvoj

Samorazvoj je funkcija koja se koncentrira na samopoštovanje i samopouzdanje te za posljedicu ima njihovo povećanje, odnosno dovodi do psihološkog rasta i razvoja. Čovjek se nastoji usredotočiti na sebe kao pojedinca koji će volonterskim radom dostići neki svoj unutarnji cilj.

1.5.4. Zašto ljudi ne volontiraju

Unatoč svemu spomenutomu postoje i dalje oni koji volontiranje ne prakticiraju. Rijavec, Jurčec i Pavlović ističu najčešće razloge ne volontera – nedostatak vremena i nedostatak interesa. Nakon tih razloga ističe se i loše zdravlje kao prepreka. Nedostatak vremena je razlog koji često iznose mladi (Rijavec, Jurčec i Pavlović, 2019). Oni koji se nalaze u dvadesetim i tridesetim godinama, u tom razdoblju života grade svoju budućnost i trude se osigurati ju da bude što bolja ili naprosto žele uživati dok su mladi. Nakon mladih slijede žene, s obzirom na široki spektar pojma "žene" bilo bi potrebno odrediti njihov profil jer većina istraživanja navodi da su žene ipak one koju su emocionalno senzibilnije i zbog toga često

sudjeluju u volontiranju, ali ih to možda i sprječava. Ono što nije iznenađujuće je da je volontiranje češće u gradskom okruženju te češće volontiraju oni koji imaju veće prihode i viši stupanj obrazovanja upravo iz tog razloga što se vjerojatno i dalje trude postići sve više. S obzirom na sredinu u kojoj žive imaju i mogućnosti za volontiranje. Roditelji djece, jednog ili više njih također smatraju da nemaju vremena jer je njihovo slobodno vrijeme okupirano brigom za djecu. Nedostatak interesa prisutan je kod starijih osoba, onih koji su u poznim godinama života dočekali vrijeme za biti "svoj na svome" i jednostavno se ne bave drugima. Zatim slijede muškarci koji nasuprot ženama nisu emocionalno lako dostupni kao one te ih ne zanima volontiranje i njegova svrha. Ruralno stanovništvo, osobe s nižim obrazovanjem i nižim primanjima te nezaposleni također češće volontiraju. Uzroci ne volontiranja također mogu biti osobni razlozi koji se mogu ticati stavova, vrijednosti ili pak razmišljanja, nešto što pojedinac možda niti ne želi podijeliti. Isto tako, moguće je i jednostavno ne razmišljanje o volontiranju kao aktivnosti u koju bi se netko uključio. Pojedinci to doživljavaju kao nešto što se događa negdje drugdje i zbog različitih razloga ne zamišljaju sebe kao dio volonterstva.

1.5.5. Motivacija mladih za volontiranje

U različitim anketama mladi koji volontiraju najčešće spominju intrinzične motive. Volontiranje zbog intrinzičnih motiva je pozitivno povezano sa razinom zadovoljstva i sreće. Iako neki možda započnu volontirati zbog želje za pomoći potrebitima, zasigurno će uz te s vremenom razviti i druge motive kao što su društvena funkcija, učenje i razumijevanje ili se pak s vremenom možda otvori i prilika za budući posao ili bude zastupljena funkcija razvoja karijere.

U poglavlju o volontiranju mladih je već spomenuto da je česti slučaj kod mladih nesposobnost ispunjenja slobodnog vremena, odnosno vrijeme koje je iskorišteno za dokoličarenje. Što zbog nezainteresiranosti za aktivnosti, što zbog lijenosti, dokoličarenja je sve više, a volontiranja samim time sve manje. U pojedinim razdobljima života mladi imaju čvrsta uvjerenja i ne žele razmisliti na drugačiji način, što ih dovodi da podcjenjuju drugu stranu mišljenja. Na temelju jednog irskog istraživanja ispitivači O'Brien i Meiste (prema Rijavec, Jurčec i Pavlović, 2019) su razlučili razloge ne volontiranja mladih što je detaljno opisano u nastavku.

Nedostatak vremena

Na sami spomen volontiranja mladi među prvim razlozima pomisle na vrijeme. U mladosti vrijeme je dragocjeno i mnogi ga žele iskoristiti za druženje s prijateljima i zabavom, ne razmišljajući da im volontiranje također pruža takvu funkciju. Većina njih također razmišlja o tome kao obavezu koju će morati izvršavati u određeno vrijeme, na određenom mjestu, pokazivati znatni trud i razmišljanje, moglo bi se reći da je strah da će ih previše podsjećati na školu koja im već do tada postaje zamorna.

Nisu nikada razmišljali o tome

Puno mladih se nikada nije zamišljalo u ulozi volontera. Nikada nisu niti pomislili da bi to mogli uklopiti u svoj život, svoje obaveze, svoje vrijeme zato što nisu shvaćali da i oni imaju nešto vrijedno za ponuditi. Smatrali su da su volonteri neki ljudi koji su na određene načine došli do toga što rade i da ih je put tamo naveo kroz njihove poslove, zanimanja itd.

Neodlučni su napraviti "prvi korak"

Ovakvi mladi najčešće odustanu prije početka i odgađaju krenuti iako smatraju da su se na to čvrsto odlučili. Glavno pitanje im je *kako*, ali najčešće od previše razmišljanja ne dođu do konkretnog odgovora. U tome ih i često sputavaju strahovi npr. ne žele sami krenuti u to, smatraju da oni to ne znaju raditi, smatraju da će im to štetiti na drugim područjima života itd.

Nedostatak informacija

Prije svega bi se trebali upoznati s time što je uopće volontiranje, gdje to mogu raditi, kako i kada. Treba im ponuditi više opcija i pustiti ih da razmisle. Veliki razlog ne volontiranja mladih je taj što nisu dobro upućeni, nedostaje im informacija o cijelom tom procesu pa zaključuju ono najjednostavnije – volonteri su ljudi koji rade besplatno, a zbog toga ih i često podcjenjuju.

Osjećaj da im se to ne bi svidjelo

Ponekad mladi smatraju da im se volonterstvo ne bi svidjelo i dalje ni ne razmišljaju o tome. Pravi razlog leži u tome da ih je strah jer se ne bi imali s kime družiti, ne bi radili ništa zanimljivo već ono što im netko naređuje itd. Samim time se ne vide u volontiranju jer ga smatraju dosadnim i zamornim.

Mogući nedostatak slobode u volonterskom radu

Nedostatak slobode mladi smatraju velikim nezadovoljstvom. Naravno, moguće je da neće uvijek imati slobodu raditi kako žele i što žele. Često će ih netko koordinirati u poslu, ali zbog toga što netko tko je "iznad njih" im daje upute će akcija biti vjerojatno brže i učinkovitije odrađena.

Misle da zbog svoje dobi nisu dorasli volontiranju

Mnogi smatraju da su premladi za volontiranje,. Volonterstvo se ne odnosi na posebna znanja i vještine koje se stječu s godinama, već na volju i slobodno vrijeme.

Ne poznaju važnu osobu koja volontira

Mladima je društvo jako bitan faktor u životu. Sva događanja, bilo u školi ili na fakultetu, bilo u privatno vrijeme ispunjeni su im nekom vrstom druženja s osobama koje preferiraju. Naravno, takve osobe utječu jako i na njihove stavove i razmišljanja što često znači da ako njima bliska osoba volontira da će i sami to raditi. Odnosno, mnogi su postali volonteri jer su poznavali samo jednog volontera koji ih je potaknuo i uveo u svijet volonterstva.

Problemi s prijevozom i troškovima

Već spomenuto vrijeme za volontiranje često uzima i dodatno vrijeme za putovanje do mjesta volontiranja. Važno je imati na umu da nemaju svi iste mogućnosti u životu i da su ponekad ograničeni faktorima na koje ne mogu utjecati. Uglavnom se u tome kontekstu spominju financijska sredstva koja je ponekad potrebno izdvojiti u svrhu prijevoza, prehrane i slično, a posebice ih je teško izdvojiti pojedincima ako zauzvrat ne dobivaju "ništa". Isto tako,

prijevoz nije samo financijski problem već je čest i nedostatak i/ili rijetkost prijevoznih sredstava u udaljenijim mjestima.

Da bi mladi bili motivirani za volontiranje potrebno ih je informirati i pripremiti. Treba ih informirati o tome kakve sve volonterske akcije postoje, gdje ih mogu pronaći, što mogu oni sami raditi i na kraju koje su posljedice njihovog rada. Također je važno informirati ih i o tome da im nisu potrebna znanja i vještine neke posebne struke, već samo dobra volje i malo truda. Treba ukazati na pozitivne stvari koje bi volontiranje moglo donijeti njima, a pogotovo tek nekoj osobi kojoj je potrebna njihova pomoć i puno joj znači.

Kod psihičke pripreme podrazumijeva se da će i sami o danim informacijama razmišljati, procjenjivati svoje razloge za i protiv, "prevrtati" sve u glavi i sami na kraju donijeti zaključke. Zaključno, volontere i potencijalne volontere je potrebno osvijestiti koliko je njihov rad dragocjen, kako i sama Sherry Anderson kaže: *Volonteri nisu plaćeni ne zato što njihov rad nije vrijedan, nego zato što je neprocjenjiv.*

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

2.1. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi motive studenata za volontiranje te osjećaje koje vežu uz volontiranje, kao i razloge zbog koji se studenti ne uključuju u volontiranje.

2.2. Metoda

2.3. Sudionici istraživanja

U ispitivanju je sudjelovalo 79 studenta koji pohađaju razne fakultete Sveučilišta u Zagrebu. Većina studenata ispitanika su studenti Učiteljskog fakulteta u Zagrebu, čak 63 njih. Nakon njih najbrojniji ispitanici su studenti Ekonomskog fakulteta u Zagrebu i Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Dvoje studenata napisalo je da pohađa Fakultet hrvatskih studija, a po jedan student ispitanik je sa Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu, Pravnog fakulteta u Zagrebu, Fakulteta prometnih znanosti, Farmaceutsko-biokemijskog fakulteta u Zagrebu, Medicinskog fakulteta u Zagrebu te Šumarskog fakulteta u Zagrebu.

Ispitanici su većinom bili sa završnih godina studija, odnosno njih 34 polazi 5. godinu studija, a 16 polazi 4. godinu studija. Njih devetero trenutno polazi 3. godinu studija, sedmero 2. godinu studija, a šestoro 1. godinu.

Većina sudionika, 74 njih bile su ispitanice ženskog spola, a 5 njih bilo je muškog spola. Na pitanje *jeste li do sada ikada volontirali* od 79 ispitanika, njih 67 je odgovorilo da, a 12 ne.

2.4. Postupak

Studenti 10 različitih fakulteta Sveučilišta u Zagrebu sudjelovali su u kvalitativnom istraživanju. Prva četiri pitanja upitnika služila su za klasifikaciju studenata, a nakon toga su se dijelili na one koji su volontirali i one koji nisu. Studenti koji su volontirali trebali su odgovoriti na još 8 pitanja, a studenti koji nisu volontirali na još 4 pitanja. Sudjelovanje u rješavanju ankete je bilo dobrovoljno i anonimno, a ispitanici su mogli odustati u bilo kojem trenutku bez navođenja razloga i bez ikakvih posljedica. Za ispunjavanje je bilo dovoljno izdvojiti između 5 i 10 minuta, a ispitanici su zamoljeni da odgovaraju spontano i iskreno.

3. REZULTATI

Tablica 1

GDJE VOLONTIRATE/ STE VOLONTIRALI? (N=99)		<i>f</i>	<i>%</i>
Projekti	<ul style="list-style-type: none"> • Projekt <i>Online zadaću napiši, jedinicu izbriši</i> – 14 • Na fakultetu – 5 • Pisanje titlova • Vezano uz obrazovanje – 3 • Ljetna tvornica znanosti • Volunteer English Bangkok • De Paul School Tanzania • 72 sata bez kompromisa - 2 • PsiHelp 	29	29.29
Rad s djecom	<ul style="list-style-type: none"> • Rad s oboljelom djecom - 8 • Dječji edukativni centar • Na vrtićkoj olimpijadi • Dom za nezbrinutu djecu – 8 • U školi – 8 • Vrtić 	27	27.27
Udruge	<ul style="list-style-type: none"> • Udruga Izvor ljubavi • U udruzi Sunce • Udruga Srce • Udruga Korak dalje Daruvar • Udruga DODIR • Udruga Prisutnost • Europsko udruženje studenata psihologije - 2 • E - student • Naša djeca Zabok • Klub studenata psihologije Feniks - 2 • Ambidekster klub • Udruga Mali Princ • Udruga Ruka u ruci 	15	15.15
Organizacije	<ul style="list-style-type: none"> • Crveni križ – 5 • Pučka kuhinja – 5 • Starački dom • Prihvatilište za izbjeglice u Dugavama • Dugine obitelji • Ženska soba • Forum za slobodu odgoja 	15	15.15
Centri	<ul style="list-style-type: none"> • Volonterski centar Zagreb • Volonterski centar Link - 2 • Centar Podravsko sunce • Centar Svitanje 	5	5.05
Sportske aktivnosti	<ul style="list-style-type: none"> • Europsko prvenstvo u atletici 2019. • Atletski klub Varaždin • Sveučilišne sportske igre • Na bazenima 	4	4.04
Župnim zajednicama	<ul style="list-style-type: none"> • Radionice u Crkvi – 3 • Kod časnih sestara u Jukićevoj 	4	4.04

Većina ispitanika je navela više odgovora na pitanje *Gdje volontirate/ste volontirali?*. Iz tablice je vidljivo da ih je najviše volontiralo na projektima koji imaju određeno vrijeme trajanja i usmjereni su na neku specifičnu aktivnost. Pritom se najviše ističe projekt *Online zadaću napiši, jedinicu izbriši* koji je i nastao pod vodstvom studenata Učiteljskog fakulteta u Zagrebu. Nakon tog projekata, ispitanici su kao sljedeću kategoriju najčešće navodili rad s djecom što je u skladu s činjenicom da je većina studenata sa Učiteljskog fakulteta i to je vezano uz njihovu buduću profesiju. Nakon toga se podjednako ističu udruge i organizacije, a nešto manje centri, sportske aktivnosti i župne zajednice.

Tablica 2

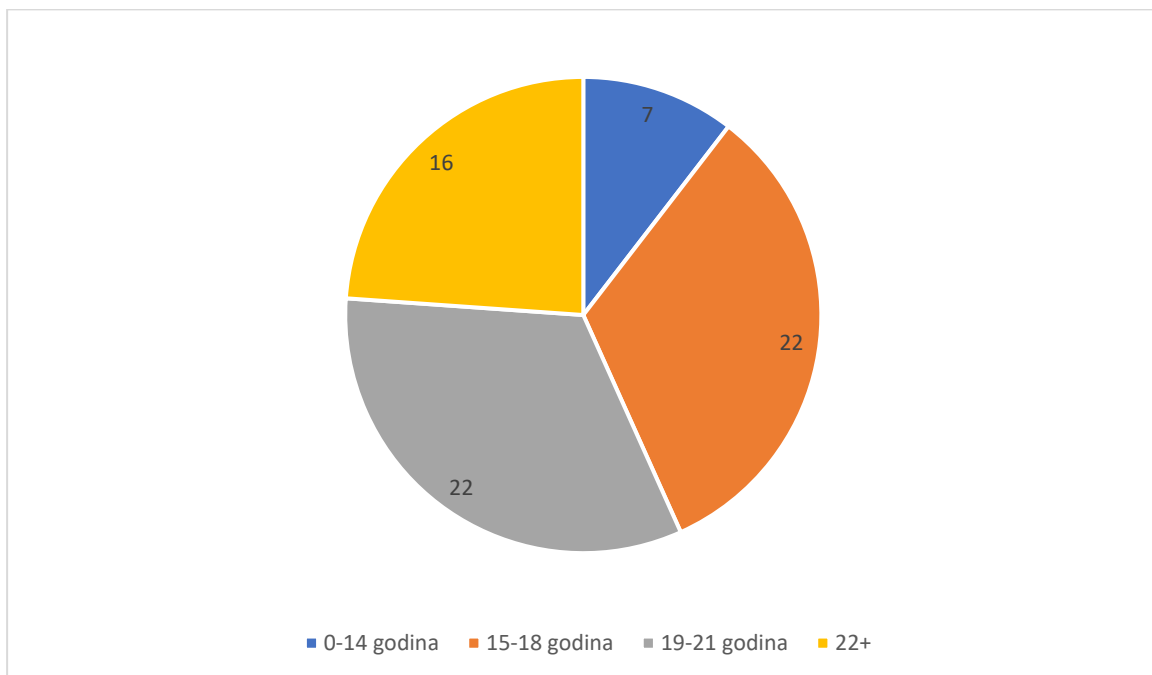
ZAŠTO STE POČELI VOLONTIRATI? (N=72)		<i>f</i>	<i>%</i>
Želja za pomaganjem i suosjećanje	<ul style="list-style-type: none"> • Želja za pomaganjem – 4 • Želja za pomaganjem onima kojima je pomoć potrebna – 6 • Želja za pomaganjem djeci i učenicima – 4 • Dobra volja i ljubav prema volontiranju • Zbog osjećaja zadovoljstva i nesebičnog pomaganja • Jer sam htjela učiniti dobro za nekog drugog • Htjela sam učiniti dobro djelo • Sasvim spontano jer sam to poželjela darovati svoje vrijeme i talente za nekoga • Zato što duboko u sebi osjećam potrebu da pomognem kome god mogu • Jer volim pomagati • Da bih i učinila nešto lijepo • Suosjećanje • Empatija • Iz razloga što sam znala da na taj način mogu nekome posvetiti svoje vrijeme • Iz ljubavi prema budućem zanimanju i želji da pomognem svakoj osobi kojoj mogu. Ne mogu podnijeti činjenicu da sam mogla nekome pomoći, a nisam. 	26	36.11
Ispunjenost i uživanje	<ul style="list-style-type: none"> • Zbog osjećaja zadovoljstva • Uživala sam volontirajući • Zbog osjećaja ispunjenosti koji volontiranje pruža • Jer na taj način ispunim osobne želje i motivaciju • Radi osjećaja važnosti • Podizanja samosvijesti • Naučim nešto novo u sebi • Jako mi se sviđjelo volontirati pa sam nastavila u različitim udrugama koja se bave djecom • Jer se osjećam sretno kada nekome mogu pomoći • Volim osjećaj koji dolazi nakon pomaganja :) 	11	15.27

	<ul style="list-style-type: none"> • Da kroz volontiranje upoznam sebe i kroz to da dobijem uvid čime bih se voljela baviti nakon faksa 		
Stjecanje novih vještina i iskustava	<ul style="list-style-type: none"> • Htjela sam raditi s djecom i razviti određene vještine koje će mi biti potrebne u budućem poslu. • Stjecanje radnog iskustva • Stjecanje novih iskustava – 3 • S ciljem stjecanja novih iskustava ponajviše kako bi stekla neka znanja van fakultetskog obrazovanja Prvi put sam volontirala u Centru za djecu s posebnim potrebama jer sam jako htjela ići na ERF za rehabilitatora i zanimalo me hoću li ja to moći raditi • Da naučim nešto o drugima i područjima • Znala sam da tako mogu steći predivna iskustva • Htjela sam se početi baviti nečim van obaveza i van standardnih okvira. Kako sam se odlučila studirati na Učiteljskom fakultetu, na stranicama Centra za volontiranje sam ugledala da traže volontere i oduševila se. 	9	12.50
Studijska obaveza	<ul style="list-style-type: none"> • U sklopu izbornog kolegija – 6 • U svrhu pisanja diplomskom rada budući je u to vrijeme migracijska kriza bila na vrhuncu popularnosti 	7	9.72
Društvena funkcija	<ul style="list-style-type: none"> • Upoznavanje novih ljudi – 2 • Zbog druženja – 2 • Sklapanje novih prijateljstava 	5	6.94
Slobodno vrijeme	<ul style="list-style-type: none"> • Slobodno vrijeme • Volim svoje slobodno vrijeme provesti u ponašanju drugima • Imala sam slobodnog vremena • Višak vremena koji mogu uložiti u korist drugima 	4	5.56
Zainteresiranost za određeni projekt	<ul style="list-style-type: none"> • Zainteresirao me projekt, sudjelovala sam u stvaranju njegove prijašnje inačice i osjetila sam potrebu za pomaganjem u tom periodu. • Zanimljiv program • Druženje sa strancima • Jer sam od malih nogu u Društvu Naša djeca Zabok gdje sam uvijek gledala odrasle kako volontiraju pa poželjela i sama 	4	5.56
Doprinos zajednici	<ul style="list-style-type: none"> • Zbog osjećaja da doprinosom zajednici svojim radom i pomaganjem • Da doprinesem boljitku ljudi oko sebe • Radi odgovornosti prema društvu • Na taj način pozitivno utječem na brojne živote, korak po korak 	4	5.56
Nečiji poticaj	<ul style="list-style-type: none"> • Poticaj profesorice iz psihologije u srednjoj školi • Na nagovor dečka 	2	2.78

Na pitanje *Zašto ste počeli volontirati?* čak 36.11% ispitanika navelo je da su ih pokrenuli empatični razlozi, željeli su pomoći drugima, bili su usmjereni na druge. Slijedi ih 15.27% ispitanika, koji su smatrali to ispunjenjem i uživanjem za sebe. 12.50% ispitanika je htjelo

usvojiti nove vještine i iskustva. Slijede ih ispitanici koji su to radili kako bi ispunili neke obaveze, zatim oni koji su u volontiranju osvijestili društvenu funkciju. Nekolicina ih je navela da su htjeli upoznati nove ljude, odnosno proširiti svoju društvenu mrežu, no neki su se priključili kako bi ostvarili više druženja s već postojećim prijateljima. Slijede ih ispitanici koji su svoje slobodno vrijeme htjeli provesti korisno, oni koji su bili zainteresirani za neki određeni projekt, doprinos zajednici ili im je bio dovoljan poticaj druge osobe.

Sljedeći grafikon prikazuje razdoblje godina kada su ispitanici započeli s volontiranjem. Vidljivo je da ih je najviše započelo u tinejdžerskim godinama (32.8%), kada su i sami doživljavali razne psihičke i fizičke promjene. Od 15. do 22. godine često se javlja eksplozivnost mladih koji su spremni na rješavanje određenih problema odmah i sada. Imaju potrebnu energiju i svjesni su toga, ako ju žele usmjeriti na nešto što je društveno korisno vrlo su uspješni u tome jer ih ponesu i ostali čimbenici kao što su društvo i pozitivno ozračje. 23.9% je započelo volontiranje s 22 ili više godina, kada su stabilniji i već usmjereni u životu, znaju što im je budućnost i trude se za nju.

Grafikon 5

Tablica 3

	AKO STE POČELI VOLONTIRATI ZA VRIJEME STUDIJA, ZAŠTO NISTE POČELI VOLONTIRATI RANIJE? (N=31)	<i>f</i>	<i>%</i>
Nedovoljna informiranost	<ul style="list-style-type: none"> • Neupućenost u temu – 8 • Nisam bio dovoljno upućen u to i nisam znao gdje i kome se javiti • Nisam razmišljala o tome niti sam čula baš za nekakve takve prilike 	10	32.26
Nedostatak motivacije	<ul style="list-style-type: none"> • Razmišljala sam u tome, ali nikako se nisam "pokrenula" • Nisam bio previše zainteresiran – 5 • Nekako se uvijek nešto ispriječi • Nisam bila dovoljno angažirana 	8	25.81
Nedostatak vremena	<ul style="list-style-type: none"> • Manjak vremena – 5 • Imala sam puno obaveza u srednjoj školi • Zbog obaveza 	7	22.58
Nedostatak volonterstva	<ul style="list-style-type: none"> • Jer u okolini kojoj živim nema dovoljno opcija za volontiranje – 4 • Nisam imala toliko mogućnosti • Jer su mogućnosti bile male i daleke 	6	19.35

Ispitanici koji volontiraju bili su upitani zašto nisu počeli ranije volontirati ako su tek počeli u razdoblju studiranja. Vrlo mnogo ih je navelo da nisu bili dovoljno informirani, čak 32.26% njih što bi moglo značiti da nisu imali izvora iz kojih bi mogli saznati potrebno makar i tražili. 22.58% iznosi kako nisu imali vremena, s obzirom da je za volontiranje potrebno slobodno vrijeme koje mnogi nemaju. Naposljetku, nedostatak volonterstva u okolini je bio razlog koji je navelo čak 19.35% ispitanika volontera.

Tablica 4

	KOJI JE BIO VAŠ NAJVEĆI STRAH VEZAN UZ VOLONTIRANJE PRIJE NEGO STE POČELI VOLONTIRATI? (N=57)	<i>f</i>	<i>%</i>
Strah od neuspjeha	<ul style="list-style-type: none"> • Da neću biti dovoljno dobra - 5 • Da neću biti od pomoći - 10 • Strah od nedovoljnog znanja ili iskustva – 10 • Hoću li se dovoljno dobro pokazati • Hoću li se snaći - 4 • Kako ću se snaći s osobama s poteškoćama • Hoće li me slušati i doživljavati • Kako ću sama i hoću li to dobro obaviti • Pogrešan pristup nepoznatima • Strah od neuspjeha - 3 • Bojala sam se pogriješiti jer je nečiji život ovisio o mojoj smirenosti, brzini i snalažljivosti 	38	66.67

Društveni aspekt	<ul style="list-style-type: none"> • Hoću li se uklopiti u kolektiv - 3 • Kako će korisnici doma reagirati na mene s obzirom na razliku u godinama i manjak diplome anglistike (iako imam položen FCE) • Povrijeđenosti ljudima kojima sam htjela pomoći i osjećaj da se ljudi kojima želim pomoći osjećaju manje vrijednima - 2 • Neprihvaćenost • Hoće li me djeca prihvatiti - 2 	9	15.79
Vrijeme	<ul style="list-style-type: none"> • Da će mi oduzeti previše slobodnog vremena - 5 	5	8.77
Strah od novoga	<ul style="list-style-type: none"> • Strah od nepoznatog - 2 • Što ću tamo vidjeti ili doživjeti • Hoće li mi se svidjeti 	4	7.02
Sudjelovanje	<ul style="list-style-type: none"> • Hoću li se dovoljno angažirati u nečemu 	1	1.75

Strah od neuspjeha pokazao se kao najveći razlog koji je "kočio" studente da započnu s volontiranjem. Mladi se često se preispituju, često sumnjaju, kako u druge tako i u sebe. Bio im je potreban jedan čvrsti motiv koji bi ih uvjerio da su sposobni hrabro napraviti iskorak naprijed i sudjelovati. Nekolicina je navela društvo kao moguću prepreku prije nego što su započeli, ali ne nedostatak društva, već strah od društva. Što je ponovno pokazatelj da im je nedostajalo samopouzdanja u svoje sposobnosti. 8.77% je smatralo da bi im volontiranje oduzelo previše slobodnog vremena, odnosno nisu na samo volontiranje gledali kao na korisno utrošeno slobodno vrijeme. Nakon toga slijedi strah od novoga, a jedan od ispitanika volontera je direktno potvrdio sumnju u sebe, odnosno smatrao je da se možda neće dovoljno angažirati.

Tablica 5

	AKO STE PRESTALI VOLONTIRATI, ZBOG ČEGA SE TO DOGODILO? (N=36)	<i>f</i>	<i>%</i>
Vrijeme	<ul style="list-style-type: none"> • Manjak slobodnog vremena – 14 • Previše obaveza vezanih za fakultet – 4 • Zbog povećanja obiteljskih obaveza – 2 • Previše životnih obaveza – 2 	22	61.11
Udaljenost	<ul style="list-style-type: none"> • Velika udaljenost od mjesta stanovanja – 2 • Zbog preseljenja u drugi grad – 3 • Zbog prijevoza 	6	16.67
Fizička nemogućnost	<ul style="list-style-type: none"> • Zbog nedostatka energije – 2 	2	5.55
Viša sila	<ul style="list-style-type: none"> • Zbog pandemije – 2 	2	5.55
Nedostatak volonterstva	<ul style="list-style-type: none"> • Nemam učenika tokom ljeta 	1	2.78
Društveni aspekt	<ul style="list-style-type: none"> • Zbog nezrele radne okoline • Ne uzvratanja ljubavi i energije koju dajem u sve što radim 	1	2.78

Postignuta svrha	• Predmet položen	1	2.78
Organizacija	• Jer nije bilo ono što sam očekivala. Nikakve strukture i organizacije	1	2.78

Na pitanje *Ako ste prestali volontirati, zbog čega se to dogodilo?* odgovorilo je skoro upola manje sudionika nego što je označilo da volontira. To nam ukazuje ili da nisu prestali volontirati ili da nisu prestali u potpunosti. Više od pola ispitanika volontera koji su prestali u nekoj aktivnosti volontirati su to učinili zbog manjka slobodnog vremena, što uključuje i potrebno više vremena za neke druge aktivnosti u životu. Nakon njih su bili česti ispitanici koji su prestali zbog fizičke udaljenosti ili problema s prijevozom zbog velike udaljenosti. Slijede kategorije s 2 ili 1 odgovorom kao što su fizička izmorenost, pandemija svjetskih razmjera, nedostatak potrebitih u nekom konkretnom području, negativan utjecaj društva, ne zadovoljenje potrebnih uvjeta te same organizacije određene aktivnosti.

Tablica 6

	AKO JOŠ UVIJEK VOLONTIRATE, ZBOG ČEGA BISTE EVENTUALNO PRESTALI VOLONTIRATI? (N=19)	<i>f</i>	<i>%</i>
Nedostatak vremena	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak slobodnog vremena – 9 • Previše drugih obaveza - 2 	11	57.89
Organizacija	<ul style="list-style-type: none"> • Zbog zahtjeva koje postavlja organizacija u kojoj sam volonter i njihovog nedosljednog vodstva koje nije posvećeno članovima volonterima • Prestala bih "volontirati" za organizacije/udruge koje na neki način iskorištavaju znanje studenata, na način da njihov određeni posao koji nije pomagačke prirode već npr. statističke analize, organizacija evenata, koordiniranje volontera itd. navode kao volontiranje, a u mogućnosti su platiti taj određeni posao 	2	10.53
Društveni aspekt	<ul style="list-style-type: none"> • Prestala bih volontirati kada bi ljudi prestali cijeniti tuđu pomoć • Zbog suradnika s kojima radim 	2	10.53
Postignuta svrha	• Uglavnom prestanem kada se osjećam dovoljno "sigurno" u tome što radim ili kad mi prestane biti dovoljno izazovno	1	5.26
Udaljenost	• Zbog nemogućnosti dolaska na neku lokaciju	1	5.26
Bolje prilike	• Eventualni razlog bi bio da počnem raditi s mlađima s obzirom na svoju buduću profesiju	1	5.26
Zdravlje	• Zbog ugrožavanja tuđeg zdravlja	1	5.26

Sudionici koji volontiraju trebali su odgovoriti na pitanje *Ako još uvijek volontirate, zbog čega biste eventualno prestali volontirati?*. 57.89% ih odgovara da bi to učinili zbog nedostatka vremena, što je naizgled uobičajen odgovor, ali dovoljno konkretan s obzirom na njihovu dob i već postojeće iskustvo o tome koliko vremena je potrebno utrošiti na volonterski rad. 10.53% odgovora su dobile kategorije Organizacija i Društveni aspekt. Vezano za organizaciju, ispitanici su naveli konkretne situacije kroz koje su, vjerojatno, prošli ili se mogu u potpunosti poistovjetiti s njima. Po jedan odgovor ispitanika su zauzele kategorije postignute svrhe, prevelike udaljenosti od mjesta volontiranja, bolje prilike s obzirom na buduće zanimanje i problemi sa zdravljem.

Tablica 7

	ZAŠTO PO VAŠEM MIŠLJENJU VIŠE STUDENATA NE VOLONTIRA? (N=90)	<i>f</i>	<i>%</i>
Nedostatak vremena	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak slobodnog vremena – 19 • Žele svoje slobodno vrijeme usmjeriti na nešto drugo – 4 • Previše drugih obaveza – 9 • Strah od dodatnih obaveza 	33	36.67
Nedovoljna informiranost	<ul style="list-style-type: none"> • Studenti nisu upućeni gdje se sve može volontirati – 6 • Danas se volontiranju ne pridaje dovoljno važnosti i da se o tome ne priča dovoljno glasno, s obzirom na to, mladi ne shvaćaju koliko je važno i korisno • Nisu dovoljno upućeni u volontiranje - 5 • Ne razmišljaju o tome kako bi to iskustvo moglo pozitivno utjecati na njih same – 2 • Jer nisu dovoljno upoznati s mogućnostima tj. volonterskim opcijama – 9 • Moguće da studenti nemaju svijesti o stanju života okoline 	24	26.67
Korist	<ul style="list-style-type: none"> • Potreban im je novac – 4 • Jer ne profitiraju financijski – 7 • Ne vide korist za sebe – 3 • Nisu upoznati s koristima volontiranja za profesionalni i osobni razvoj – 2 	17	18.89
Nedostatak motivacije	<ul style="list-style-type: none"> • Nisu dovoljno motivirani – 4 • Zbog lijenosti – 5 • Nezainteresirani su – 4 • Možda jer se jednostavno djeca baš i ne odgajaju da trebaju biti empatični, tu za drugoga. Sve više je naglasak kako sebi ugoditi, tzv. samopomoć, rekla bih sebičnost ne samo među djecom već ponajprije među odraslima od kojih djeca uče i usvajaju ponašanje 	14	15.55
Nedostatak volonterstva	<ul style="list-style-type: none"> • Manjak oglasa i ponuda za volontiranje 	1	1.11
Udaljenost	<ul style="list-style-type: none"> • Iz iskustva mogu reći da je problem prijevoz 	1	1.11

Zašto po Vašem mišljenju više studenata ne volontira? bilo je posljednje pitanje za ispitanike volontere. Najviše ispitanika smatra da studenti ne volonteri nemaju dovoljno slobodnog vremena za to iz raznih razloga. Slobodno vrijeme je prepoznato kod ispitanika volontera kao vrlo cijenjeno i ključno za odluku za volontiranje. Nedovoljna informiranost u smislu neupućenosti je također čest razlog ne volontiranja. Također visoki postotak, čak 18.89% smatra da je problem u tome što volontiranje nije plaćeno, odnosno potreban im je novac pa će radije raditi nešto što se plaća. Manji broj smatra da studenti koji ne volontiraju uopće nisu zainteresirani za to, često navode i da su lijeni. Po jedan odgovor dobile su kategorije nedovoljna ponuda volonterskih aktivnosti, odnosno manjak oglasa te prevelika udaljenost do mjesta na kojemu je potrebno volontiranje.

Studenti čiji su odgovori analizirani u nastavku, na 4. su pitanju odgovorili NE, i time potvrdili da nikada nisu volontirali. Studenata ispitanika koji nisu nikada volontirali bilo je 15.18%.

Tablica 8

	ZAŠTO VI NIKADA OSOBNO NISTE VOLONTIRALI? (N=12)	<i>f</i>	<i>%</i>
Nedostatak prilika za volontiranje	<ul style="list-style-type: none"> • Nisam imala prilike – 3 • Htjela sam u par navrata volontirati u skloništu za pse, ali nikad nisu tražili volontere pa sam izgubila volju 	4	33.33
Nedostatak vremena	<ul style="list-style-type: none"> • Smatrala sam da nemam vremena za volontiranje • Manjak vremena – 2 	3	25.00
Drugačiji prioriteti	<ul style="list-style-type: none"> • Iskreno ne znam. Rijetko kad imam slobodnog vremena, a i kad ga imam utrošim ga na učenje • Izlika mi je bila da nemam vremena zbog drugih obaveza, posla, prijatelja, obitelji... • Vrlo rado bi volontirala, ali zbog fakultetskih obaveza i posla nisam nalazila vremena 	3	25.00
Nedovoljna informiranost	<ul style="list-style-type: none"> • Nisam se dovoljno educirala o toj temi i vidjela sve što nudi 	1	8.33
Nedostatak motivacije	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostaje mi motivacije 	1	8.33

Ispitanici koji nisu volontirali u trenutku ispunjavanja upitnika na pitanje *Zašto vi nikada osobno niste volontirali?*, većinu su svojih odgovora smjestili u kategorije nedostatak prilike za volontiranje i nedostatak vremena. Nakon toga slijede drugačiji prioriteti Ispitanici

čak navode kako nisu imali vremena zato što su im je bilo više stalo do drugih obaveza, odnosno fakulteta, posla itd. Po jedan odgovor ispitanici su dali nedovoljnoj informiranosti i nedostatku motivacije.

Tablica 9

	ZAŠTO PO VAŠEM MIŠLJENJU VIŠE STUDENATA NE VOLONTIRA? (N=14)	<i>f</i>	<i>%</i>
Nedostatak vremena	<ul style="list-style-type: none"> • Manjak vremena – 4 	4	28.57
Nedostatak motivacije	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak motivacije – 3 	3	21.43
Nedostatak prilike za volontiranje	<ul style="list-style-type: none"> • Nemaju prilike – 2 	2	14.29
Drugačiji prioriteti	<ul style="list-style-type: none"> • Previše obaveza u različito vrijeme na fakultetu. Ne imati vrijeme nije opravdanje, samo mislim da su studenti kao kolektiv više usmjereni na sebe i svoje obveze nego na druge. • Zbog fakultetskih obaveza te puno studenata radi jer moraju sami sebe financirati 	2	14.29
Nedovoljna informiranost	<ul style="list-style-type: none"> • Nije dovoljno razvikano volontiranje. 	1	7.14
Društveni aspekt	<ul style="list-style-type: none"> • Nije popularno 	1	7.14
Korist	<ul style="list-style-type: none"> • Smatram da podcjenjuju volontiranje zbog neplaćenosti 	1	7.14

Na pitanje *Zašto po Vašem mišljenju više studenata ne volontira?*, najviše ih smatra da je to zbog manjka vremena i nedostatka motivacije za takvom vrstom provođenja slobodnog vremena. Također smatraju i da ne postoji dovoljno prilika za volontiranje, da oni koji ne volontiraju imaju drugačije prioritete kojima će radije posvetiti vrijeme, da nisu dovoljno upućeni u volontiranje, odnosno da nije popularno; nitko koga smatraju važnim ne volontira. Te na kraju, smatraju da ih većina ima nisko mišljenje vezano za volontiranje.

Tablica 10

	ŠTO BI VAS MOGLO POTAKNUTI NA VOLONTIRANJE? (N=12)	<i>f</i>	<i>%</i>
Informiranost	<ul style="list-style-type: none"> • Viša informiranost • Vrsta volontiranja. Vrijeme istog. • Da saznam da hitno traže nekoga. • Da se na faksu malo više priča o tome i daju imena udruga gdje se volontira 	4	33.33
Društveni aspekt	<ul style="list-style-type: none"> • Da društvo i ja dobijemo priliku volontirati. • Prijatelji koji volontiraju. • Nagovor drugih 	4	33.33

	• Društvo		
Drugačiji pristup	• Kvalitetni programi • Jednostavnija procedura	2	16.67
Nedostatak volonterstva	• Više ponuda takvih poslova	1	8.33
Korist	• Potaknulo bi me to kada bih vidjela za koga/zašto volontiram, da vidim rezultate svoga volonterstva, sreću i korist koju sam pridonijela nekome	1	8.33

Studenti koji ne volontiraju najčešće su izdvojili kako bi ih na volontiranje mogla potaknuti informiranost. Sami ističu kako bi voljeli znati vrijeme i mjesto volontiranja te više informacije kako bi mogli razmotriti tu opciju. Također, izjavljuju da im je još u toj dobi vrlo važno društvo te ističu kako bi voljeli sudjelovati s prijateljima. Dva studenta iskazala su nezadovoljstvo postojećim te smatraju da je potreban drugačiji pristup volonterstva. Jedan student zalagao se za više takvih akcija, te jedan ispitanik smatra da bi ga potaknulo kada bi vidio za koga konkretno volontira i ulaže svoj trud.

Tablica 11

	KADA BISTE SE ODLUČILI VOLONTIRATI, ŠTO BI VAS NAJVIŠE BRINULO? (N=11)	<i>f</i>	<i>%</i>
Strah od neuspjeha	• Brinulo bi me da ne radim to dobro – 3 • Da ne znam adekvatno odraditi posao	4	36.36
Nedostatak vremena	• Vrijeme • Koliko će vremena oduzeti – 2	3	27.27
Ne bi ih brinulo	• Ništa me ne bi brinulo - 2	2	18.18
Korist	• Brinulo bi me ima li koristi od toga	1	9.09
Nisu sigurni	• Nisam siguran što	1	9.09

Na pitanje *Kada biste se odlučili volontirati, što bi vas najviše brinulo?*, 36.36% ispitanika pokazuje svoju nesigurnost te navode da bi ih najviše brinuo strah od neuspjeha, odnosno ne bi bili sigurni u sebe i svoj rad. Nadalje, brinulo bi ih koliko će im vremena oduzeti, hoće li to biti previše vremena s obzirom na njihove mogućnosti. Također, jedan od ispitanika je naveo kako bi razmatrao ima li koristi od njegovog volonterskog rada. Jedan ispitanik smatra da ga ništa ne bi brinulo a jedan da nije siguran što bi ga točno brinulo.

4. RASPRAVA

Cilj istraživanja bio je ispitati što studente motivira za volontiranje, kakvi se osjećaji razvijaju u njima vezano za volontiranje te zašto neki studenti ne volontiraju.

Većina studenta u ovom istraživanju bila je ženskog spola što odražava činjenicu da ih je većina s Učiteljskog fakulteta. Također, više volontiraju studenti sa viših godina studija. Pritom je važno i spomenuti da je u trenutku ispunjavanja upitnika 84,8% njih označilo da su već volontirali, što bi značilo da su imali iskustva te već razvijena razmišljanja i osjećaje prema volonterstvu.

Dobiveni rezultati pokazuju kako je mnogo studenata započelo volontiranje u razdoblju studiranja, a volontirali su u područjima koja se odnosi na projekte koji su vezani za fakultet ili su mu srodni. Tako se među ispitanicima uvelike ističe rad s djecom jer se većina ispitanika tako priprema za buduće zanimanje; uvidjeli su to kao priliku za razvoj karijere i šanse za zapošljavanje, iako to nije jedini motiv. Također 36.11% studenata potvrdili su da se u njima najviše javljala želja za pomoć drugima i suosjećanje. Ispitanici koji volontiraju ili su volontirali na pitanja o prestanku volontiranja ili mogućem prestanku pripisuju nedovoljnoj informiranosti, nedostatku vremena, nedostatku motivacije te mogućem ne postojanju prilike za volontiranje. Ispitanici koji ne volontiraju niti su ikada volontirali, njih 15.2%, pripisuju to nedostatku vremena, nedostatku motivacije, ne vide korist u tome te se u njima javlja strah od neuspjeha.

Studenti koji volontiraju ili su volontirali te oni koji nisu nikada volontirali su podjednake odgovore dali na jedno pitanje koje im je bilo zajedničko: *Zašto po Vašem mišljenju više studenata ne volontira?* Najviše odgovora jednih i drugih bilo je svrstano u kategoriju nedostatka vremena. Time potvrđuju jedan od zaključaka Rijavec, Jurčec i Pavlović (2019). Mladi često ne volontiraju jer smatraju da će im to oduzeti previše vremena, odnosno da neće to vrijeme utrošiti u "pаметan" posao. Vide to samo kao još jednu od obaveza te im se javlja strah da će morati prilagođavati svoje vrijeme i ulagati iscrpan trud te je konačan rezultat nedostatak motivacije za takve poslove.

S obzirom na važnost volontera i njihove angažiranosti, valjalo bi i dalje ustrajati u prikupljanju volontera te na samom poboljšanju uvjeta volontiranja. Kada se volonter kvalitetno priključi to je povoljna situacija za sve. Stoga mu je važno pružiti priliku da bude kvalitetan. Susretljivost volonterima zasigurno je čimbenik koji otvara iskren i predan odnos radu, ali i društvu. Analizom podataka vidljivo je da ne volonteri cijene svoje slobodno vrijeme te bi se tada volontiranje trebalo prilagoditi njima. Kada bi imali mogućnost volontirati više puta tjedno u kraćim vremenskim razdobljima, mogli bi to shvatiti kao produktivno iskorišteno vrijeme, a

ne dodatnu obavezu. Posebice se takve situacije događaju kod studenata koji u čestim pauzama između predavanja svoje vrijeme koriste samo za druženje koje nakon određenog vremena postane dokoličarenje. Mogućnosti volontiranja u blizini fakulteta ili na fakultetu bi zasigurno povećalo postotak volontera, posebice u područjima koja im pružaju priliku sakupljanja iskustva za buduću struku. Također, postoji i problem neinformiranosti, što zbog samog ne oglašavanja i razgovora o takvim akcijama, ali i zbog prenatrpanosti oglasnih ploča i medija nevažnim informacijama. Oglašavanje je poželjno u što kraćem i jednostavnijem obliku te na vidno dostupnim mjestima. Također, važno je naglasiti kako je to rad koji ne obvezuje ni na što te im ponuditi mogućnost probnog sudjelovanja u nekom kraćem roku. Osoba koja je, primjerice, nekoliko sati tijekom tjedan dana gledala što bi mogla raditi, sviđa li joj se to ili ne, donijela bi svoju odluku posve samostalno. Najvažnije od svega, potrebno je ukazati na pozitivne posljedice koje su u tom razdoblju života vrlo bitne – jačanje socijalnih vještina, sakupljanje novih iskustava te osjećaj unutarnjeg zadovoljstva prilikom pružanja pomoći.

Ograničenje ovog istraživanja je u tome što nije provedeno na reprezentativnom uzorku studenata Sveučilišta u Zagrebu. Za generalizaciju rezultata trebalo bi provesti istraživanje na reprezentativnom uzorku studenata na sveučilištima i veleučilištima u cijeloj Hrvatskoj.

5. ZAKLJUČAK

- a. Većina studenata je volontirala na projektima koji imaju određeno vrijeme trajanja i usmjereni su na neku specifičnu aktivnost, te u projektima koji su uključivali rad s djecom.
- b. Glavni motivi za početak volontiranja bili su želja za pomaganjem, a slijedi uživanje i samoispunjenje. Nisu počeli volontirati ranije zbog nedostatka informacija i nedovoljne motiviranosti.
- c. Najizraženiji strah vezan uz volontiranje bio je strah od neuspjeha.
- d. Najveći broj studenata odustao bi od volontiranja zbog nedostatka vremena, a misle da više studenata ne volontira također zbog nedostatka vremena ali i nedostatka informacija.
- e. Studenti koji nikad nisu volontirali navode da je to zbog nedostatka prilika za volontiranje, nedostatka vremena i drugih prioriteta. Smatraju da drugi studenti ne volontiraju zbog nedostatka vremena, motivacije i prilika. Vjeruju da bi ih na volontiranje potaklo više informacija, nagovor drugih i kvalitetniji programi. Najviše bi ih brinuli mogući neuspjeh i nedostatak vremena.

LITERATURA

- Baron – Cohen, C. (2003). The Essential Difference: the male and female brain. 5.12.2020.
https://www.researchgate.net/profile/Simon_Baron-Cohen/publication
- Begović, H. (2006). *O volonterima i volonterkama*. Zagreb: Volonterski centar Zagreb.
- Clary, E. G. i sur. (1998). Understanding and Assessing the Motivations of Volunteers: A Functional Approach. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74 (6), str. 1516 – 1530.
- Franc, R., Maričić, J., i Šakić V. (2007). *Motivacija za volontiranjem u udrugama*. 15. godišnja konferencija hrvatskih psihologa - prevencija (re)habilitacija, psihoedukacija kroz interdisciplinarnost / Lopžić, Josip - Dubrovnik : Hrvatsko psihološko društvo, 2007.
- Friedman, J., i Roehlkepartain, J. (2010). *Doing good together*. Free Spirit Publishing.
- Gray, E., Khoo, S-E., Reimondos, A., (2012). Participation in different types of volunteering at young, middle and older adulthood. *Springer* 29 (4), str. 373 – 398.
- Haski – Leventhal, D. i sur. (2008). Students' Vocational Choices and Voluntary Action: A 12-Nation Study. *Voluntas* (1), str. 1 – 21.
- Holdsworth, C. (2010). Why volunteer? Understanding motivations for student volunteering. *British Journal of Educational Studies*, 58 (4), str. 421 – 437.
- Juzbašić, M., i Vukasović Hlupić, T. (2015). Osobine ličnosti i motivi za volontiranje. *Pedagogijske teme*, 24 (2) , str. 279 - 304.
- Krstinić, M., i Pauković, M. (2020). Ekstrinzična i intrinzična motivacija za učenje stranog jezika u poslovnom okruženju. *Obrazovanje za poduzetništvo – E4E*, 10 (1), str 76 - 83.
- Ledić, J. (2007). *ZAŠTO (ne) VOLONTIRAMO*. Zagreb: Academy for Educational Development (AED).
- Li, Y., i Ferraro, K. (2005). Volunteering and Depression in Later Life: Social Benefit or Selection Processes? *Journal of Health and Social*, 46 (1), str. 68 – 84.
- Miliša, Z. (2008). Odnos mladih prema volontiranju, radu i slobodnom vremenu. *Diacovensia*, 16 (1-2), str. 93-115.

- Miljković, D., i Jurčec, L. (2013). Povezanost pristupa sreći, motiva za volontiranje i subjektivne dobrobiti volontera. *Napredak*, 156 (1-2), str. 115 – 129.
- Pološki Vokić, N., Marić, I., i Horvat, G. (2013). Motivacija za volontiranje - jesu li motivi za volontiranje povezani sa spolom, ličnosti i područjem studiranja? *Revija za socijalnu politiku*, 20 (3), str. 225 - 252.
- Rheinberg, F. (2004). *Motivacija*. Zagreb: SLAP.
- Rijavec, M., Jurčec, L., i Pavlović, V. (2019). *Školski volonteri: Dobrobiti volontiranja u školama*. Zagreb: Forum za slobodu odgoja.
- Rusac, S., i Dujmović, G. (2014). Volontiranje u starijoj životnoj dobi. *Nova prisutnost*, 12 (2), str. 279 – 292.
- Wilson, J. (2000). Volunteering. *Annual Review of Sociology*, 26, str. 215 – 240.
- Wymer, W., i Samu, S. (2002). Volunteer service as symbolic consumption: gender and occupational differences in volunteering. *Journal of marketing management*, 18 (9-10), str. 971 – 989.
- Zakon o volonterstvu (2013). 25.9.2020. <https://www.zakon.hr/z/258/Zakon-o-volonterstvu>
- Zrinščak, S. i sur. (2012). Volontiranje studenata u Zagrebu u komparativnom kontekstu. *Revija za socijalnu politiku*, 19 (1), str. 25 – 48.
- Zrno, J. (2012). Uključivanje volontera u nastavu. *Život i škola*, 59 (29), str. 385 – 396.

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da je moj diplomski rad izvorni rezultat mogega rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Jukić

(vlastoručni potpis studenta)